

Tänk om jag gifter mig med prästen

En nytexaminerad folkskollärlarinna (Viveca Lindfors) får arbete i en liten landsbygdsförsamling där hon har svårt att acceptera konservativa värderingar och inleder ett förhållande med prästen (Georg Rydeberg).

Få romandebuter har väckt ett sådant uppseende och nått en så stor läsekrets som Ester Lindins *Tänk, om jag gifter mig med prästen*. Det berodde inte på de litterära kvalifikationerna och bara delvis på att den vann första pris i en av Hökerbergs förlag utlyst romanpristävlan om "vår tids yrkeskvinna". Det främsta skälet var att många ansåg att lärarinnan i filmen var alltför frigjord och ett dåligt föredöme för sitt kall.

Ester Lindin var själv folkskollärlarinna och boken blev hennes enda framgång. Om den delvis var självbiografisk har aldrig framkommit. Betydelsefullt är dock att miljö- och människoskildringen känns inlevd och äkta och det var något som regissören Ivar Johansson (1889-1963) väl tog till vara. Johansson är en orättvis förbisedd regissör som under årtionden spelade en väsentlig roll i svenskt filmliv. Han började som ömsevis redigerare, klippare och manusförfattare till en rad uppmärksammade filmer under stumfilmstiden (bland annat *Flickan i frack*, *Karl XII*, *En perfekt gentleman*) och gjorde 1928 en sensationell debut med den av rysk film inspirerade *Rågens rike* – även den förbisedd då ljudfilmen samtidigt slog igenom.

Hans produktion under 30-talet är på både ont och gott representativ för decenniet. Traditionella underhållningsfilmer blandades med tidsmedveten och realistiskt förankrade filmer. *Uppsagd* (1934), skildrade den ekonomiska lågkonjunkturen och arbetslösheten, *Bränningar* (1935), och *Storm över skären* (1938) var filmer som knöt an till Victor Sjöströms *Terje Vigen* (1917) och Lagerlöfs-filmerna.

I de bägge senare spelar ensamstående kvinnor som blir med barn en icke oväsentlig roll, så tematiken i *Tänk, om ...* var honom inte främmande och lika självklart var det att Johansson stod på kvinnornas sida när förtalet och skvallret satte in. I *Tänk, om ...* handlade det dessutom om två skilda fall. En väckelsepredikant gör en ung flicka med barn och i sin förtvivlan dödar hon barnet. Lärarinnan reser bort och föder sitt barn sedan prästen lämnat henne, men återvänder trotsigt till sin tjänst. Bägge kvinnorna i filmen, Gudrun Brost och Viveca Lindfors i titelrollen, fick fin kritik. För Viveca var filmens hennes definitiva genombrott på vita duken. Att hon och Georg Rydeberg även var ett par i verkligheten gjorde också sitt till.

Ivar Johansson fortsatte sin strid för kvinnors rätt i *Gula kliniken* (1942), en film om en kvinnoklinik där man tar hand om kvinnor som vill göra abort, även det ett kontroversiellt ämne, och *Ta hand om Ulla* (1942), som skildrade ett ungt arbetslöst par som vill göra abort när kvinnan blivit

gravid. Man kan gott påstå att Johansson här framstod som en våra främsta kvinnoskildrare på film, framför allt när det gällde kvinnor i en utsatt situation. Bägge filmerna producerades av det nystartade Lux-film som med dessa filmer fick en lyckosam start. Lux-film hade bildats av ett 20-tal biografägare som under krigsåren ville tillförsäkra sig en egen repertoar.

Bengt Forslund (2015)